

I. Jövőkép, küldetés, értékek

A civil szervezetek értékek teremtői- és hordozói, amelyek egyedi szolgáltató és ellenőrző funkciójuknál, szakmaiságuknál fogva kiemelt társadalmi kohéziós erőt jelentenek a szakmai közegekben, a településeken, a régiókban és országos szinten. A civil szektor jelentős társadalmi erőforrás.

A Nemzeti Civil Alapprogram (NCA), mint költségvetési előirányzat a civil szervezetek legnagyobb állami pénzforrása, civil együttműködések: egyesületek, alapítványok, illetve rajtuk keresztül jogilag nem formalizált civil közösségek számára forrásbővítő feladatokat lát el.

A szektor érdekképviseleti rendszerének kialakulatlansága miatt szerepe nemcsak a forrásbővítés: érdekérvényesítő funkciója révén az NCA feladata a jogi és finanszírozási környezet újragondolásának kezdeményezése, a társadalmi környezet aktív alakítása, ugyanakkor képviseleti feladata nincs.

Az NCA küldetése a civil társadalom erősítése, a civil szervezeti környezet fejlesztése és komfortosabbá tétele, a civil szervezetek társadalmi szerepvállalásának segítése, a kormányzat és a civil társadalom közötti partneri viszony előmozdítása. Támogatásával hozzásegíti a civil szervezeteket ahhoz, hogy működésüket tudatosan alakítva garantálható legyen azok biztonságos állandósága, illetve fenntartható fejlődési pályára lépésük.

Az NCA az alábbi elveknek megfelelően kell működjön:

1. **Jogszerűség és stabilitás:** a pályázati rendszer jogszabályokra épül, amelyektől nem lehet eltérni. A forrásbővítés stabil és legitim alapokon nyugszik.
2. **Közhasznúság és fejlesztés:** Minél nagyobb társadalmi hasznot képvisel egy tevékenység, annál nagyobb támogatásra érdemes. A források felhasználásához konkrét (fenntartható) fejlesztési cél kell kapcsolódjon.
3. **Demokratikus és társadalmiasított döntéshozatal (participáció):** a forrásbővítő folyamat az érintettekől választott, civil döntéshozók által működtetett. A támogatási folyamat nem pusztán jogszabályvégrehajtás, az érdemi döntéseket az erre választott testületek hozzák meg.
4. **Szubszidiaritás és átláthatóság:** A döntések a lehető legközelebb kell, hogy megszülessenek a döntés terheit, előnyeit viselőkhöz, amelynek határa a döntések objektivitásának sérülése. A döntések és az ahhoz vezető lépések nyilvánosak kell, hogy legyenek.
5. **Gyorsaság és egyszerűség:** A forrásbővítő rendszer ügyfélbarát, ciklusidejének illeszkednie kell a civil projektek ütemezéséhez. A forrásbővítő folyamat bonyolultsága nem veszélyeztetheti a pályázati források elérésének esélyegyenlőségét, egyszerűsítése pedig a közpénzfelhasználás átláthatóságát.
6. **Objektivitás és rugalmasság:** A döntéshozatal mérlegelési elemeit minimalizálni, a normativitást növelni szükséges. A forrásbővítési, -átadási folyamat

tartalma elsődlegességet kell élvezzen a formával szemben, amelynek határa a közpénzfelhasználás átláthatóságának sérülése.

A forrásokat igénybe venni szándékozó az NCA rendszere számára egyszerre ügyfél és feladatellátó. Ügyfél a forrásbővítő eljárás során, mint lehetséges pályázó és feladatellátó, mint a közpénzek felhasználója, a támogatott feladat megvalósítója (amellyel hozzájárul a társadalomfejlesztéshez, a pályázó szervezeti céljainak megvalósításához és az NCA feladatainak beteljesítéséhez).

II. Stratégiai problémák és prioritások

Az NCA eddigi, kétségbevonhatatlan értékei (a szervezetek szabályszerű működésre motiválása, a forráselosztás rendszere stb.) mellett számos problémával küzd.

- Rendkívül nehéz kialakítani és elfogadtatni azokat az együttműködési formákat és eljárásokat, amelyek biztosíthatják az NCA négy szereplős és kétpólusú rendszerének működtetése során kialakuló feszültségek megoldását.
- A szektort szabályozó jogszabályok egyes elemei, fogalmi meghatározásai korrekcióra szorulnak. Emellett a Nemzeti Civil Alapprogramról szóló törvény és a Kormányrendelet túl részletesen szabályozza az NCA pályázati kiírásokkal kapcsolatos kötelezettségeit, amely megnehezíti az észszerű eljárások bevezetését.
- A pályázók számára rendeletekben előírt adminisztrációs kötelezettségek elsősorban a pályázatnál a formai elemekre irányítják a figyelmet, míg a megvalósulás tartalmi elemei háttérbe szorulnak.
- Az NCA fejezeti kezelésű előirányzat, amellyel az illetékes miniszter rendelkezik. A Tanács szabályai szerint, a kollégiumok által meghozott támogatási döntések csak egy időigényes és nehézkes eljárás után léphetnek életbe.
- Több, döntést befolyásoló alapfogalom nem kellően tisztázott (országos hatókör, működéssel kapcsolatos költségek).
- Az alapprogram kommunikációs eszközei a miniszter kompetenciájába tartoznak, a honlap nem megfelelően segíti az NCA rendszerének működését és a tájékoztatást.
- Az összeférhetlenségre vonatkozó bírálatokra eddig nem sikerült megoldást találni.

Az elvekből és problémákból következően a kormányzati civil stratégiában meghirdetett partnerség megvalósítását jobban szolgálná az NCA önálló alappá és jogi személyévé fejlesztése, amelynek bevételi oldalát továbbra is a ma működő 1%-os rendszer adhatja. Mindez nem jelentheti más, szakágazati források (NCA létrehozó) elvonását. Kezdeményezni kell az NCA-t és a teljes civil szektort szabályozó jogszabály-együttes áttekintését (különösen az egyablakos bejegyzési rendszer, e-bejegyzés, egyszerűbb megszűnési szabályok, közhasznúsági kategóriák egyértelműsítése, közhiteles közhasznú jelentési nyilvántartás stb.).

A támogatásra elnyerésére forrásautomatizmussal vagy pályázati úton kerülhet sor, évente felső limittel, amelynek kedvezményezettjei elsősorban kiemelkedően közhasznú, valamint közhasznú szervezetek (formalizáltságuk mértékétől és jellegétől függetlenül). Megvizsgálendő a jogilag nem formalizált szervezetek forráshoz juttatásának jogi háttere. Nem támogathatók azok a pályázók (sem azok tag és alapszervezetei), amelyek a költségvetési törvényben nevesítetten szerepelnek, vagy rendszeresen, külön elbírálás nélkül jutnak innen forrásokhoz és nem preferálandók, akik más pályázati forráshoz jobban illeszthetők. Ugyanígy nem támogathatók a nem civil nonprofit szervezetek, magánszemélyek, állami, politikai és profitorientált szervezetek. Ugyancsak össze kell hangolni az ernyőszervezetek és tag/alapszervezeteik működési támogatását.

Az NCA által működtetett rendszernek biztosítani kell a szektor tisztaságát, azaz: a rejtett vállalkozási és politikai tevékenységek támogatását célzó pályázatok és szervezetek kiszűrését. Bár a jog és a közbeszéd sokszor a politikai pártok civil megnyilvánulásait és a gazdasági lobbikat, a civilnek álcázott vállalkozásokat is ide sorolja, ezek nem tekinthetők civil szervezeteknek.

Olyan szakmai kontrollmechanizmusokat kell teremteni, amelyek lehetővé teszik a pályázatvezérelt projektek kiszűrését.

Az NCA – a mindenkori törvény(ek) biztosította keretek közt - elsősorban a projektek finanszírozásában érdekelt. Az NCA - forrásaihoz mérten - a takarékos, költségvetésileg is megalapozott civil projektek valós, terv szerinti megvalósulását kell támogassa, s nem teljesíthető cél, hogy valamennyi igénylő (a vállalt feladat ellátásához szükséges mennyiségű) forráshoz jusson.

Ugyanakkor az NCA - a szektor jellegénél fogva - tényleges előfinanszírozó kell legyen. Ennek érdekében és a civil tervezési sajátosságok figyelembevételével a működési pályázatok január-decemberi ütemezéssel finanszírozandók, a szakmai pályázatok megvalósításának kezdete őszi időpontra tehető.

A szektor fejlődésének érdekében projektek tekintetében az alábbiak a legfontosabbak:

- Szakmai, helyi, regionális és országos kutatások, felmérések, vizsgálatok;
- A helyi és szakmai társadalom erősítése az állampolgári kezdeményezések, cselekvések támogatásával;
- Szervezetfejlesztés;
- Önkéntes tevékenység fejlesztése;
- A szektor részvételi szerepének erősítése a döntéshozási folyamatokban – jogalkotás, kormányzati, önkormányzati döntések;
- Érdekképviseleti célú civil együttműködések támogatása, a civil kontroll erősítése;
- A területi valamint a szakmai együttműködés szervezeti kereteinek és fórumainak ösztönzése, a civil szervezetek közös cselekvését elősegítő tevékenységi formák támogatása;
- A szektorok közötti együttműködés segítése;
- Szolgáltató rendszerek kiépítésének ösztönzése, fejlesztése, szolgáltatások nyújtása;

- Képzések, tréningek, továbbképzések, tanácsadások, információs szolgáltatások;
- A civil szektor nyilvánosságát segítő kiadványok, média megjelenések, civil szakmai sajtó támogatása;
- Civil szervezeti adatbázisok létrehozása és működtetése;
- A magyarországi civil szervezetek nemzetközi jelenlétének segítése, különös tekintettel az európai civil szervezetekkel és a határon túli szervezetekkel folytatott tevékenységre és az új szerelők megjelenésének biztosítására;
- Nemzetközi tapasztalatok hazai elterjesztésének, átadásának segítése, tapasztalatcsere;
- Többéves fejlesztési projektek támogatása;
- Pályázatok önrészehez támogatás;
- Civil szférával kapcsolatos szolgáltató, tanácsadó, oktatási, fejlesztő, segítő tevékenység támogatása.

A működési költség a projekteket- és szervezeteket megalapozó, kiszolgáló, fejlesztő és adminisztráló, a törvényeknek való megfelelést segítő és a szervezet cél szerinti tevékenységek érdekében felmerült kiadás. A működés esetén kiemelten fontos, hogy 3-5 év távlatában a támogatott civil szervezeteknek is önfenntartóvá kell válniuk, ezt a monitoring rendszer hivatott nyomon követni.

A civil szektor társadalmi súlyának megfelelően egyre jelentősebb foglalkoztató. Az NCA ösztönzi az alternatív foglalkoztatási formákat, az ösztöndíjak nyújtását, valamint a társadalmi részvétel és a közhasznú munka terepét, az önkéntességet.

Az NCA működési támogatásai esetében az alábbi elvek kell érvényesüljenek:

- A pályázó tevékenységének társadalmi hatása: A szervezet társadalmi aktivitása (önkéntesség és a civil részvétel mértéke), közhasznú, közösségi szolgáltatásai.
- A pályázó szervezet korábbi teljesítménye és tárgyevi tervei: Sikeres programok, szolgáltatások megvalósítása (tevékenységi referenciák, NCA működéstámogatás nélküli forgalma stb.).
- Az esélyegyenlőség segítése elve: azok segítése, akik a saját források megteremtésében illetve bővítésében akadályozottak vagy korlátozottak; ugyanakkor nem építhető egy szervezet működése csak az NCA forrásaira.

Így a működési támogatások három szegmensre bonthatók:

- Új szervezetek lehetőséghez juttatása (annak tükrében, hogy a szektor szervezeteit és részeseit erős fluktuáció jellemzi);
- A működő szervezetek fenntartásának, folyamatos működésének, fejlődésének támogatása;
- Olyan – korlátozott számú, másnak jelentős finanszírozási sérelmet nem okozó – szervezetek kiemelt támogatása, amelyek hosszú ideje, a közösség számára kiemelkedően hasznos, mérhető, átlátható tevékenységet látnak el.

A tevékenységét legalább 3 régióra és legalább 7 megyére, vagy 2 szomszédos országra igazolhatóan kiterjedő hatókörrel végző civil szervezetet országos szervezetként kell figyelembe venni (a hatókör egy meghatározott időszak alatt nem változtatható).

A pályázatok elbírálásánál nem érvényesíthető szempont az ágazati-szakmai tevékenységek egymáshoz viszonyított értékelése, rangsorolása, a civil szervezeti forma szerinti megkülönböztetése és a területi keretek, arányok, sorrendek meghatározása vagy terület szerinti külön eljárások kialakítása. Egy projekt egy támogatási időszakban csak egyszer támogatható. A pályázatokat pályázati és projektmenedzsment képzés, a programok beszámolását a kedvezményezettek segítő rendszer kell támogassa.

A forrásbővítési folyamat pályázati fázisában észrevétel-tételi, beszámolói fázisában kifogás-kezelési rendszer kell biztosítsa az érintettek számára a felszólalás lehetőségét. Ezeknek a rendszereknek az érthetőségét és a széleskörű nyilvánosságát biztosítani kell. A pályázati folyamat egyszerű, gyors (eljárási mérföldkövekkel garantált) és hatékony kell legyen.

A gyorsabb pályázatkezelés érdekében és az internet elterjedtségét figyelembe véve 2012-ben már nem lesz mód a papíralapú pályázatok (és beszámolók) fogadására és meg kell szűnjön a papíralapú mellékletek előzetes bekérésének gyakorlata. Az esélyegyenlőség biztosításához az ehhez szükséges kistérségi szintű technikai és pályázati támogatást a pályázatkezelő által gondozott és finanszírozott hálózat kell segítse. Mindez nemcsak a pályázóknak, hanem az NCA testületeinek és a pályázatkezelő számára is feladatokat teremt. El kell érni a zökkenőmentes lebonyolítást az Internet és a helpdesk, mint az érdemi kommunikáció segédeszközeinek felhasználásával. El kell érni, hogy a pályázatkezelő és a számára hiteles információszolgáltató szervek közötti adatcserét a 2011-es pályázati kiírásokig elektronizálják és automatizálják, ne legyen szükség a pályázó által benyújtandó dokumentumokra, ugyanakkor a közhasznúsági jelentések/mérlegbeszámolók közhiteles nyilvánartását meg kell oldani.

Az NCA követési rendszere 2 funkciójú és 3 szintű. A monitoring megvalósítást segítő funkció, az ellenőrzés a közpénz elköltésének kontrollálása. A formai ellenőrzést a pályázatkezelő végzi, a szakmai monitoringot (az eredmények vizsgálatát a tervek függvényében) az illetékes és erre felkészített kollégium (külső szakértőkkel ellátott bizottsága), míg a társadalmi hasznosulást külön kutatás vizsgálja. Az NCA legfontosabb mérőszámai a társadalmi hasznosság, amit ez utóbbi kutatás mér (ennek feladata a stratégia elvrendszerét szervezeti, testületi és NCA-szintű indikátorokkal is alátámasztani) és az ügyfél-elégedettség, amelyet a minőségirányítási rendszer hivatott mérni. Az NCA további tudományos értékű kutatásokat kell indítson a szervezeti szükségletek, a fejlődés/fenntartás akadályai, stb. kapcsán, amelyek feladata, hogy információkat kínáljanak az NCA stratégiájának későbbi fejlesztéséhez, felülvizsgálatához. Szükséges az NCA jogszabályban lefektetett célkitűzései végrehajtásához szükséges folyamatok szabályozásának áttekintése, újragondolása, különös tekintettel a szabálytalanságok kezelésének rendjére vonatkozó belső szabályokra, feladat és felelősségi körök körülhatárolására.

Az NCA általános és időben közreadott irányelvekkel kell segítse a pályázati folyamatot és a törvényi keretek között méltányos jogértelmezési gyakorlatot kell folytasson. Ugyanakkor nem biztosíthat utólagos módosítási és mérlegelési lehetőséget a félreérthetetlenül szabálysértő helyzetekben. A pályázói érdekvédelmet a Kezelő kebelén belül működő, de a hierarchiába nem betagozódott „pályázói ombudsman” kell segítse.

A ciklus kiemelt célpályázata a civil kamara létrehozását és a civil szektor jogi környezetének fejlesztését támogatják. Emellett kiemelt feladat az EU 2011-es magyar soros elnöksége civil tevékenységének támogatása és a gazdasági válság társadalmi hatásainak enyhítése.

III. Az NCA testületei és partnerei

Az Alapprogram működésének elvi irányítása az NCA Tanács feladata, így elsősorban azon elvrendszernek a meghatározása, amely alapján a konkrét támogatási rendszereket működtetni hivatott szakmai és működési Kollégiumok lebonyolítják a konkrét forrásbővítő folyamatot (együtt: Testületek). A Tanács feladata többek között a kollégiumok feladatainak leírása, a források felosztása, a kezelő rendszeres beszámoltatása, valamint a kollégiumok tevékenységének követése, az NCA kommunikációjának meghatározása és megvalósítása. A szakmai kollégiumok a szektor funkcióinak megfelelően szolgáltató, (hatalom)kontrolláló és (európai és szomszédsági fókuszú) integrációs céluak.

A Tanács kapcsolatot kell ápoljon a régiós és országos szervezetekkel, a kollégiumokkal, az illetékes minisztériummal, az Országgyűléssel, a pályázatkezelővel, a bejegyző bíróságokkal, az országgyűlési biztosokkal, a sajtó képviselőivel és más forrásbővítőkkal. A kollégiumi rendszer megalapozott kialakítása miatt a tanácsi választásokat időben jelentősen el kell választani a kollégiumi választásoktól, valamint meg kell oldani, hogy valamennyi pályázatkepes szervezet részt vehessen a testületek kialakításában. Az autonóm döntéshozatal erősítése érdekében a testületi tagság csak egy ciklusnyi kihagyással lehessen újra pályázható.

A döntéshozói pozíció, a testületi tagság sem előnyt, sem hátrányt nem jelenthet az érintett szervezetek számára. Miután a tapasztalatok azt mutatják, hogy az érintett szervezetek nagyobb valószínűséggel jutnak hozzá az NCA forrásaihoz a nem érintettekénél, ezért szükséges vagy az általuk hozzáférhető források nagyságának vagy valószínűségének limitálása. További garanciális elem, hogy a testületek tagjai közvetve se vehessenek részt olyan pályázatsegítő szolgáltatásban vagy annak szervezésében, amely az NCA-hoz benyújtandó pályázatot konkrétan és egyedileg – bármilyen formában és módon nyújtott anyagi ellenszolgáltatásért – támogatja. Ennek részleteit a NCA megalkotandó etikai kódexe szabályozza. A döntéshozókra így – mind az információs versenyelőny, mind a források feletti ellenőrzési lehetőség okán – szigorúbb támogatási és ellenőrzési szabályok kell vonatkozzanak.

A nyilvánosság az NCA egyik legfontosabb garanciája, így az NCA testületeinek valamennyi döntése és az azokkal

összefüggésben keletkezett dokumentumok mindenki számára hitelesek és naprakész módon hozzáférhetőek kell legyenek.

El kell érni, hogy a kedvezményezettek, a média és a társadalom legyen tisztában az NCA szerepével és lehetőségeinek korlátaival.

Az NCA kommunikációjának kereteit a Tanács alakítja ki, de a kollégiumok területi és szakmai tevékenységüket önállóan kommunikálják az egységes elvek betartásával. A kommunikáció alapelvei a naprakészség, a bürokrácia mentesség, az egyértelműség, a széleskörűség, az átláthatóság és a rendszeresség. Az azt igénylők informálása öt szinten történik:

- Testület és partnerein belüli kommunikáció: ez alatt értve az adott testület tagjait, állandó meghívottjait, a kezelő és a tárca illetékeseit. Megmunkálását az előkészítő értekezletek, és e-mail listák segítik. Az ülések és dokumentumaik – a kivételek meghatározásával – nyilvánosak.
- Társstestületek közötti kommunikáció: ez alatt értve a tanácsot és a 11 kollégiumot, a tárcát és a kezelőt, azok vezetőit és tagjait. Megmunkálását az évi 3-5 testületvezetői értekező, az évi 1-2 ösztetületi konferencia és a közvetlen információhoz jutást segítő e-mail listák támogatják.
- Külső partnerek: amelynek részei az NCA rendszerén kívüli döntéshozók- véleményformálók, az illetékes parlamenti bizottság, az egyéb civil ügyekben illetékes kormányzati szereplők, más rokon feladatú forrásbővítők, szolgáltató hálózatok, parlamenti pártok-frakciók, önkormányzati és régiós szervezetrendszer.
- Civil szervezetek (a szektor maga): ez alatt értve az elektori, a pályázói és a bejegyzetti kört. Informálásukat a megújult és felhasználóbarát nca.hu és eper.hu weblap, hírlevél, az ülések utáni gyorstájékoztató és szakmai rendezvények segítik.
- Társadalmi kommunikáció: Ez alatt értve a sajtót és a teljes nyilvánosságot. Ezt sajtóadatbázis-építés, szükség esetén tanácsi sajtónyilatkozatok, -anyagok, -tájékoztatók valósítják meg.

IV. A Stratégiából következő feladatok

Éven belül végrehajtandó feladatok

1. 3 szintű monitorig rendszer kidolgozása és bevezetése. Ötéves NCA működést átvilágító kutatás lebonyolítása és háromévenkénti rendszeresítése.
2. Kezdeményezések a Kezelő szerv felé (különösen elérhetőség, NCA honlap frissítés és szerkezet, e-adatcsere a Kezelő és a bíróságok között, úrlap-egyszerűsítés, pályázói elégedettség-mérés, adatlapok és a nyilvántartás egységesítése, internetes pályázat feltételrendszer kialakítása).
3. A nyilvánosságot biztosító rendszer és a kommunikáció fejlesztése.
4. A pályázati folyamat gyorsítása, eljárási mérföldkövek megállapítása, valódi előfinanszírozás biztosítása.

5. Az NCA kapcsolatrendszerének fejlesztése: egyeztetések kezdeményezése különösen az Országgyűléssel, OITH-val, a országgyűlési biztosokkal, NFÜ-vel, OFA-val, NKA-val, GSzT-vel, médiakuratóriumokkal.
6. Etikai kódex megalkotása.
7. Értelmezési kérdések tisztázása, különösen az országos hatókör meghatározása, működés értelmezése, önköltséges szolgáltatás kapcsán.
8. Előre látható és kiszámítható forrásmegosztás új támogatási elvek és kollégiumi feladatleírás: minimumkorlát a közhasznú és kiemelkedően közhasznú szervezetekre, minimumkorlát az évesnél hosszabb futamidejű projektekre. Megvizsgálandó az egy évbe sűrített, valójában ezt meghaladó időtartamú projektek támogatása, uniós pályázatok önrésze, a 2011-es EU soros elnökséggel kapcsolatos felkészítő és részvételi programok támogatása, igényelt és kapott támogatás támogatási arányának következetes betartatása, konzorciális pályázati lehetőségek létesítése, szervezetek és célcsoportjuk közötti kapacitásfejlesztés (beágyazottság, társadalmi tőke), forrásgyűjtő potenciál növelése, közös foglalkoztatotti/erőforrásmegosztási/cluster pályázat, régiós első pályázók kerete, szervezeti feltőkésítés/nagy támogatás pilotja, az internetes pályázatot és beszámolást támogató kistérségi NCA pontok rendszere.
9. Bírálati lapok és tartaléklista alkalmazása a forrás maradéktalan kiosztása érdekében.
10. Az NCA Stratégián belül a kollégiumi cselekvési tervek megalkotása.

Távlati (éven túl végrehajtandó) feladatok

11. A jogi környezet áttekintésének kezdeményezése. Meg kell teremteni a bejegyzés cégjogihoz hasonló szabályozását, a működés adminisztrációjának és a megszűnés egyszerűsítését.
12. A használható e- és m-kommunikációs megoldások fejlesztése, a pályázatkezelő és civil szolgáltatók együttműködése, 2010-től a szakmai pályázatok, 2012-től a működési pályázatok papíralapú beadásának megszüntetése.
13. Civilbank: más pályázathoz szükséges önrész feltételes biztosítása és más forrásból származó elnyert, utófinanszírozású pályázati támogatás visszatérítendő megelőlegezése.

A stratégiai célkitűzéseket és a feladatok teljesülését az NCA Tanács évente követi, illetve szükség szerint – a kutatások eredményének fényében - felülvizsgálja.